

SXEDIO.20V

12/24.5.1893: ΠΡΟΣΠΑΘΕΙΕΣ ΓΙΑ ΙΔΡΥΣΗ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ ΣΤΗΝ ΚΥΠΡΟ. Η ΑΓΓΛΙΚΗ ΚΥΒΕΡΝΗΣΗ ΑΡΧΙΚΑ ΔΕΝ ΒΛΕΠΕΙ ΤΗ ΣΚΟΠΙΜΟΤΗΤΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

Η πρεσβεία της Κύπρου που πήγε στο Λονδίνο το **1889** υπό τον Αρχιεπίσκοπο Σωφρόνιο είχε ζητήσει ανάμεσα στ' άλλα και ένα ποσό **1.000** λιρών για την ίδρυση Γυμνασίου στην Κύπρο-που θα αποτελούσε το πρώτο ανώτερο ίδρυμα πέραν της δημοτικής εκπαίδευσης, και το οποίο παράλληλα με τη μόρφωση που θα επέτρεπε στους Κυπρίους ύστερα να διδάξουν στην Κύπρο ως δάσκαλοι είτε να συνεχίσουν τις σπουδές τους σε πανεπιστήμια του εξωτερικού και ιδιαίτερα στην Ελλάδα.

Το αίτημα για ίδρυση Γυμνασίου άρχισε να το βλέπει με κάπως διαφορετικό μάτι η βρετανική Κυβέρνηση αλλά προτιμούσε να ενισχύσει περισσότερο τη δημοτική παρά τη μέση παιδεία.

Οι θέσεις της Βρετανικής Κυβέρνηση γύρω από το θέμα της ίδρυσης Γυμνασίου στην Κύπρο καθορίστηκαν με απαντητική επιστολή του βρετανού υπουργού Αποικιών Νάτσοφορτ προς τον Άρμοστή Βούλβερ μετά την ολοκλήρωση της επίσκεψης της Κυριακής πρεσβείας στο Λονδίνο.

Στο έγγραφο του βρετανού υπουργού υπό ημερομηνία **10/22** Μαρτίου **1890** αναφερόταν για το όλο θέμα (Φίλιου Ζαννέτου Ιστορία της Νήσου Κύπρου" Β τόμος σελίδα **640** (Μεταγλώττιση):

"ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ: Ως προς τις πρόσθετες **1.000** λίρες, οι οποίες ζητούνται από το υπόμνημα για τη μέση εκπαίδευση, έλαβα κάποιες πρόσθετες εξηγήσεις από την πρεσβεία με την επιστολή της ημερομηνίας **15** Αυγούστου, βεβαιώνουν την πληροφορία σε σας του επόπτη των σχολείων, ότι το χρήμα προορίζεται για την υποστήριξη ενός "γυμνασίου" προσθέτοντας ότι τούτο θα χρησίμευε για την παρασκευή διδασκάλων της στοιχειώδους εκπαίδευσης και ότι, εάν δεν

εγκρινόταν η ίδρυση γυμνασίου, οι **1.000** λίρες μπορούσαν να παρέχονται ως βοήθημα στα υπάρχοντα σχολεία μέσης εκπαίδευσης. Αισθάνομαι κάποιαν αποστροφή στο να βλέπω δημόσιο χρήμα να δαπανάται για τη μέση παιδεία, εφόσον το βοήθημα για την στοιχειώδη εκπαίδευση είναι ανεπαρκές στις ανάγκες της νήσου, αλλά εάν κάποια τέτοια δαπάνη πρέπει να γίνει πολλά έχει να πει κάποιος προς υποστήριξη ενός καταστήματος που προορίζεται να χρησιμεύσει για την τελειότερη μόρφωση των δασκάλων της στοιχειώδους εκπαίδευσης μάλλον παρά για την υποστήριξη των υπάρχοντων σχολείων της μέσης εκπαίδευσης, τα οποία μέχρι τούδε συντηρήθηκαν χωρίς δημόσια υποστήριξη.

Η πρεσβεία υπέδειξε ότι οι **1.000** λίρες θα μπορούσαν κατά μέγα μέρος να εξοικονομηθούν με την κατάργηση του εκπαιδευτικού τμήματος, για το οποίο δαπανούνται περί τις **700** λίρες ετησίως και της μεταβίβασης των καθηκόντων του στο τμήμα της αρχιγραμματείας, που θα βοηθείται από ένα Εκπαιδευτικό Συμβούλιο, το οποίο υποθέτω ότι οφείλει να είναι ένα ανεπίσημο και άμισθο σωματείο. Δεν παραδέχομαι τις τέτοιες σκέψεις για το ζήτημα αυτό. Το τμήμα της αρχιγραμματείας θα επαρκούσε στο να διεξάγει την τυπική αλληλογραφία σε σχέση προς την επιχορήγηση της λαϊκής εκπαίδευσης, αλλά δεν θα μπορούσε να εκτελέσει τα τεχνικά καθήκοντα και τα καθήκοντα της εποπτείας, τα οποία επί του παρόντος εκτελούνται από το εκπαιδευτικό τμήμα και βοηθήματα από το κεντρικό ταμείο στη στοιχειώδη εκπαίδευση, όταν δεν ασφαλίζονται με επίβλεψη και τεχνική εποπτεία, είναι χειρότερα μάλλον παρά άχρηστα.

Οι πρόσθετες **1.000** λίρες, εάν καθιερώνονταν, κατ' ανάγκην θα ήσαν επί του παρόντος καθαρή προσθήκη στις δαπάνες της Κύπρου και κάθε τέτοια προσθήκη, όπως γνωρίζει η Πρεβεία, προϋποθέτει ανάλογη αύξηση του ετησίως ζητούμενου βοηθήματος από το Κοινοβούλιο.

Έχοντας δε υπόψει τα μεγάλα βοηθήματα τα

οποία έγιναν επάναγκες να ζητούνται κάθε χρόνο από τη στενοχώρια του **1887** και εδώ, αποστρέφομαι φυσικά να υποβάλω στο θησαυροφυλάκιο οποιαδήποτε αίτηση, βασιζόμενη στην αύξηση των εσωτερικών της νήσου δαπανών, αλλά μετά από κάποιον χρόνο, εάν οι πρόσοδοι αποδειχθούν αναλαμβάνοντας και εάν άλλες οικονομίες στις δαπάνες επιτευχθούν, θα είμαι πρόθυμος να επενεργήσω υπέρ ευμενούς μελέτης για κάποιο βοήθημα υπέρ ενός γυμνασίου.

Κάθε αύξηση δαπάνης υπέρ των χριστιανικών σχολείων πρέπει να συνοδευθεί με ανάλογη επιχορήγηση και προς τα μουσουλμανικά σχολεία ώστε εάν δίνονταν **1.000** λίρες για ένα γυμνάσιο, πρέπει να δοθούν **333** λίρες πρόσθετα για τη μουσουλμανική εκπαίδευση, πράγμα που θα αποτελέσει ολική προσθήκη στις σημερινές δαπάνες **1.333** λιρών.

Τόσο μεγάλο ποσό είναι αδύνατο επί του παρόντος να εγκριθεί και φρονώ ότι η επιχορήγηση για το γυμνάσιο πρέπει να περιορισθεί σε **750** λίρες και οι υπόλοιπες **250** να χορηγηθούν στη μουσουλμανική κοινότητα.

Υποθέτω ότι θα μπορούσαν να γίνουν συνδρομές υπέρ του γυμνασίου, όλοι δε ή οι περισσότεροι μαθητές να υποχρεωθούν σε πληρωμή για τη εκπαίδευσή τους.

Ο κανονισμός της διοίκησης του απαιτεί επιμελή προσοχή και ο βαθμός του ελέγχου που θα εκχωρηθεί στην Κυβέρνηση μπορεί να είναι ανάλογος με τη συμβολή στις ολικές δαπάνες του καταστήματος".

Παρά την καθυστέρηση της αγγλικής διοίκησης να διαθέσει τα απαιτούμενα χρήματα για ίδρυση Γυμνασίου στο νησί τα πράγματα δεν ήταν και τόσο ρόδινα μεταξύ των ίδιων των κυπρίων.

Κι' αυτό γιατί η Εκκλησία και ιδιαίτερα ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος που θα καλούνταν να ηγηθούν μιας τέτοιας προσπάθειας παρουσιάζονταν απρόθυμοι να εισφέρουν

Για την ανάγκη ίδρυσης Γυμνασίου γινόταν λόγος καθημερινά, αλλά η κίνηση εντάθηκε περισσότερο στις αρχές του **1893**, όταν η Κυπριακή

Αδελφότητα του Καΐρου πληροφόρησε τους Κυπρίους ότι ήταν διατεθειμένη να διαθέσει ποσό **300** λιρών για την ίδρυση Γυμνασίου.

Τα ευχάριστα νέα ανήγγειλε η εφημερίδα "Φωνή της Κύπρου" που εκδιδόταν στη Λευκωσία στις **12/24** Μαΐου **1893** (μεταγλώττιση):

" Κατά την συγκροτηθείσα προ ημερών στην Αλεξάνδρεια γενική συνέλευση της εκεί Κυπριακής αδελφότητας κατά την οποία αναγνώστηκε από τον Πρόεδρο η Λογοδοσία του τελευταίου έτους από την οποία φαίνεται η καθαρή πρόσοδος της διαχείρισης, έφθασε σε γρόσια **32.318**, αποφασίστηκε παμψηφεί η κατάργηση των τεσσάρων σχολών που υπάρχουν στην Κύπρο που διατηρούνται από την Κυπριακή Αδελφότητα και η διάθεση του ποσού που διατίθεται για τον σκοπό αυτο στο Γυμνάσιο της νήσου, εάν ποτέ συσταθεί κάτι τέτοιο.

Οι αλεξανδρινές συνάδελφοι αγγέλλοντας την απόφαση αυτή του φιλοπάτριδος σωματείου κάνουν έκκληση στα αισθήματα του Κυπριακού λαού και παρακαλούν αυτόν ιδιαίτερα δε την Α. Μ. τον Αρχιεπίσκοπο, με τον οποίο κατά τη μετάβαση του από την Αλεξάνδρεια μίλησαν σ' αυτόν πολλά από τα μέλη της διαχειριστικής επιτροπής για το σπουδαίο ζήτημα να αναλάβει πρώτος να συνεννοηθεί με τους κατοίκους των διαφόρων πόλεων για πραγματοποίηση του ιερού αυτού σκοπού.

Την ευγενή πατριωτική αυτή απόφαση των αδελφών μας στην Αίγυπτο πληρέστατα επιδοκιμάζοντες ηγούμαστε το καθήκον να παρακαλέσουμε τον θρησκευτικό μας αρχηγό, ο οποίος σε όλα και πάντοτε, ιδιαίτερα δε σε παρόμοια ζητήματα, έπρεπε να έχει την πρωτοβουλία, όπως δαπράξει την περίπτωση προς ίδρυση τέτοιου καταστήματος, η έλλειψη του οποίου ουδόλως μας κολακεύει.

Το ότι ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος κωλυσιεργούσε να αναλάβει πρωτοβουλία για ίδρυση Γυμνασίου στη Λευκωσία, φαίνεται και από ειδική μελέτη που εκδόθηκε το **1943** με την ευκαιρία των

50χρονων του σχολείου που ιδρύθηκε τελικά και ονομάστηκε αργότερα σε Παγκύπριο Γυμνάσιο. Αναφέρεται στη μελέτη:

"Εν τω μεταξύ η συζήτησις εις τας εφημερίδας περί της ανάγκης ιδρύσεως πλήρους γυμνασίου εκορυφούτο. Η κοινή γνώμη φαίνεται ότι απήτει ταύτην μετά μάλιστα από την απόφασιν της εν Κύπρω βρετανικής Κυβερνήσεως περί αναγκαίας προπαιδείας των δημοδιδασκάλων της νήσου. Υπεύθυνος της βραδύτητος εθεωρείτο άν όχι απολύτως δικαίως, ο Αρχιεπίσκοπος Σωφρόνιος".

Με τα πολλά ο Σωφρόνιος κάλεσε σύσκεψη διαφόρων παραγόντων στις **16 Μαΐου 1893** στη Λευκωσία, η οποία πήρε τη απόφαση να προχωρήσει στην ίδρυση γυμνασίου ισότιμου με εκείνων της Ελλάδας.

Μετά τη σύσκεψη εκδόθηκε η πιο κάτω ανακοίνωση όπως αυτή παρατίθεται στην επετηρίδα για τα πενήντάχρονα του σχολείου, το **1943** (Μεταγλώττιση):

" Οι υποφαινόμενοι κάτοικοι της πόλης Λευκωσίας συνλθόντες σήμερα στην Αρχιεπισκοπή Κύπρου ύστερα παό πρόσκληση της Αυτού Μακαριότητος του Αρχιεπισκόπου Κύπρου, όπως σκεφθούμε για τη σύσταση Γυμνασίου στη Λευκωσία, αποφασίσαμε όπως καταβάλουμε κάθε προσπάθεια προς σύσταση Γυμνασίου όμοιου με τα υπάρχοντα στην Ελλάδα.

Προϋπολογίσαμε δε ότι απαιτείται το ποσό των επτακοσίων αγγλικών λιρών που θα χρησιμεύει σε μισθοδοσία των δασκάλων, τους οποίους έχουμε ανάγκη να προσθέσουμε στους υπάρχοντες σήμερα, όπως καταρτισθεί γυμνάσιο που να δύναται να τύχει της αναγνώρισης στην Ελλάδα.

Το ποσό αυτό φρονούμε ότι είναι δυνατό να ευρεθεί ως εξής: Από τα εισιτήρια **100** λίρες από συνδρομές πολιτών υποχρεωτικών για πενταετία κάθε χρόνο **100** λίρες. Από συνδρομές εκκλησιών Λευκωσίας **100** λίρες. Από συνδρομές θρόνων μοναστηρίων **100** λίρες. Σύνολο **400** λίρες.

Όταν εξασφαλισθεί το ποσό αυτό έχουμε την πεποίθηση ότι η Κυπριακή Αδελφότητα θα προσφέρει το

έλλειμμα των **300** λιρών.

Πρέπει λοιπόν να καταβληθεί άμεσος προσπάθεια όπως εξασφαλισθεί το ποσό των **400** λιρών και έγκαιρα η Αυτού Μακαριότητα γνωστοποιήσει αυτό στην Κυπριακή Αδελφότητα και παρακαλέσει αυτήν όπως έλθει αρωγός στην σύσταση του γυμνασίου συνεισφέροντας κάθε χρόνο για μια πενταετία το ποσό των **300** λιρών.

Προς πραγματοποίηση του σχεδίου αυτού εκλέγηκε οκταμελής επιτροπή η οποία υπό την προεδρία της Α. Μακαριότητος του Αρχιεπισκόπου Κύπρου θα καταβάλει κάθε προσπάθεια όπως εξευρεθεί το ποσό των **400** ως μέλη δε της επιτροπής εξελέγησαν οι κ. Χ. Σεβέρης, Ι Οικονομίδης, Α Θεοδότου, Α. Λιασίδης, Κ. Λυσσανδρίτης, Α. Κυριακίδης, Μ. Λουκαΐδης και Π. Κωνσταντινίδης.

Αρχιεπισκοπή **16** Μαΐου **1893**.

Η Επιτροπή στρώθηκε στη δουλειά. Ειδικά συνεργεία βγήκαν στην πόλη για συλλογή εισφορών και εγγράφων συνδρομητών ενώ παράλληλα απευθύνθηκε προς τον Φιλολογικό Σύλλογο Παρνασός της Αθήνας προς εξεύρεση Γυμνασιάρχη "σπουδάσαντος εν τη Εσπερία τα παιδαγωγικά, διότι απόφοιτοι του γυμνασίου προωρίζοντο να γίνωσι δημοδιδάσκαλοι".

Η επιτροπή ζήτησε ακόμη τρεις καθηγητές ένα φιλόλογο που να μπορεί να διδάσκει και Λατινικά, ένα θεολόγο για το μάθημα των Θρησκευτικών και να είναι ιεροκήρυκας στις εκκλησίες και ένα φυσικομαθηματικό.

Προστίθεται στην επετηρίδα για τις προσπάθειες της επιτροπής:

"Συγχρόνως η επιτροπεία απετάθη και προς το ελληνικό Υπουργείο Παιδείας ζητώντας την αναγνώριση του Γυμνασίου.

"Ευτυχώς οι ενέργειες προς συλλογή εράνων ευωδούντο και έφθασαν την **1η** Ιουλίου **1893** σε **409** λίρες με την ελπίδα άυξησης τους σε **500**, η δε επιτροπεία απευθύνθηκε προς την Κυπριακή Κυβέρνηση

ζητώντας και από αυτήν χορηγία, διότι είχε λάβει πρόνοια για τη μόρφωση συγχρόνως και δημοδιδασκάλων στο υπό ίδρυση γυμνάσιο.

Η απάντηση της Κυβέρνησης ήταν ευμενής για το μέλλον συγχρόνως δε συνέχαιρε την επιτροπή για την ίδρυση του γυμνασίου και ευχόταν "όπως τούτο στεφθεί από πλήρη επιτυχία".

Συγχρόνως ο φιλολογικός σύλλογος Παρνασσός προέβη διά του προέδρου του καθηγητή Ν. Πολίτη στα αναγκαία διαβήματα και μετά από μερικές συνεννοήσεις διόρισε Γυμνασιάρχη τον Ι. Δέλλιο καθηγητή της Φιλολογίας τον Λ. Παπαπαύλο των Θρησκευτικών, τον Σπ. Σπυριδάκιν και των Φυσικομαθηματικών τον Ν. Καταλάνο.

Αυτοί αφικόμενοι έγκαιρα αποτέλεσαν με τους πρώην καθηγητές της ελληνικής σχολής Ε. Κωνσταντινίδη (πρώην διευθυντή, Γ. Καλβάρια και των δασκάλων Χ. Ιωαννίδη, Μ. Τύμβιου, Α. Μαχλουζαρίδη, Ι. Φαβατά και των δασκάλων των ξένων γλωσσών, Β. Βέδοβα και Ε. Κιουν το πρώτο προσωπικό του γυμνασίου Λευκωσίας, όπως καλείτο τούτο στην αρχή".

Ετσι στις αρχές Οκτωβρίου (22/4 Οκτωβρίου) η εφημερίδα "Φωνή της Κύπρου" μπορούσε να αναγγείλει στο λαό της Λευκωσίας και όλης της Κύπρου ότι το γυμνάσιο ήταν έτοιμο να λειτουργήσει:

"Κατ' ειδοποιήσεις τοιχοκολληθείσας εν τισι μέρισι της πόλεως, αι εγγραφαί των μαθητών του Γυμνασίου άρχονται τη εβδομάδι ταύτη, η δε έναρξις των μαθημάτων γενήσεται τη προσεχή εβδομάδι. Ηδη αφίκοντο ο γυμνασιάρχης κ. Δέλιος και δύο έτεροι καθηγηταί, εις της Φιλολογίας, ο κ. Παπαπαύλου, και έτερος της Θεολογίας ο κ. Σπυριδάκης, αναμένεται δε διά του προσεχούς ατμοπλοίου και ο των Μαθηματικών καθηγητής. Πλην τούτων και οι δύο τέως διδάσκαλοι εν τω ελληνικώ σχολείω κ.κ. Ε. Κωνσταντινίδης και Γ. Κάλβαρις προσκολληθήσονται εν τω γυμνασίω ως επίσης και ο κ. Βέδοβας, όστις θα διδάσκη εν αυτώ την αγγλικήν και γαλλικήν γλώσσαν".

Το Γυμνάσιο άρχισε μαθήματα στα μέσα

Οκτωβρίου του **1893** και τα επίσημα εγκαίνια προγραμματίστηκαν για τις **21** Νοεμβρίου, αλλά ύστερα από παράκληση του Αρχιεπισκόπου αναβλήθηκαν για τις **12** Δεκεμβρίου, γιορτή του Αγίου Σπυρίδωνα.